

PROMOCIJAS DARBA RAKSTĪŠANA

par disertācijas tipa promocijas darba rakstīšanu, pamatojoties uz personīgo pieredzi

Jebkura doktora studiju pamata elements ir promocijas darba pētījuma veikšana, rezultātu apkopošana un atspoguļošana promocijas darbā. Vienkāršoti – promocijas darbs ir tāds darbs, par kuru var piešķirt doktora zinātnisko grādu attiecīgajā nozarē, kurā tas ir izstrādāts.

Saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem ir iespējami vairāki promocijas darba veidi. Tātad saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.1001 (2005.gada 27.dec.) „Doktora zinātniskā grāda piešķiršanas (promocijas) kārtība un kritēriji”¹ ir šādi promocijas darba veidi:

- 1) disertācija;
- 2) tematiski vienota zinātnisko publikāciju kopa. Publikācijām jābūt publicētām vai pieņemtām publicēšanai zinātniskajā periodikā, kas tiek anonīmi recenzēta, ir starptautiski pieejama zinātniskās informācijas krātuvēs un tiek citēta starptautiski pieejamās datu bāzēs;
- 3) monogrāfija – recenzēta zinātniska grāmata, kas veltīta vienai tēmai, ir starptautiski pieejama zinātniskās informācijas krātuvēs, satur bibliogrāfiju un kopsavilkumu svešvalodā.

Līdz ar to ikviens doktorantūrā studējošais atkarībā no:

- 1) nozares;
- 2) pētījuma veida, formas, īstenošanas iespējām, problēmām u.c. apstākļiem, kas ierobežo vai tieši otrādi piedāvā iespējas piedalīties un veikt pētījumu, kas ir atbilstošs doktora grāda iegūšanai;
- 3) institūcijas, kurā tiek izstrādāts promocijas darbs, specifikas, tradīcijām u.c. apstākļiem;
- 4) doktoranta personīgās izvēles par labu konkrētām promocijas darba veidam;
- 5) promocijas darba vadītāja pieredzes, pētījumiem, priekšrokas konkrētam promocijas darba veidam;
- 6) u.c. iepriekš nenorādītiem apstākļiem izstrādā kādu no promocijas darba veidiem.

Jāatzīmē, ka doktora grāda iegūšanai tiek veikti ļoti daudzveidīgi pētījumi un šo pētījumu rezultātu apkopošana un sagatavošana promocijas darba formā var būtiski atšķirties pat konkrētas zinātnes nozares, vai pat zinātnes apakšnozares ietvaros. Citu iepriekšējos gados veiksmīgi izstrādāto un aizstāvēto promocijas darbu veids ir tikai kā ieskaits, bet ne pilnīgi strikts ierobežojums un nerakstīts likums.

Visatbilstošāk par promocijas darba izstrādi var izteikties divas pamata auditorijas – tie, kas paši ir izstrādājuši un aizstāvējuši, un tie, kam ir ilgstoša veiksmīga pieredze promocijas darbu vadīšanā. Turpmāk piedāvāju personīgo ieskatu promocijas darba izstrādē no bijušās doktorantes un nu jau zinātņu doktores pozīcijām. Izstrādāju un aizstāvēju disertāciju vadībzinātnes nozarē. Disertācija ir izstrādāta un aizstāvēta Latvijā saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem. Tā kā pieļauju, ka liela daļa plāno savu promocijas darbu aizstāvēt Latvijā, tad šāda kāda cita personīgā pieredze var būt kā ieskaits tumšajā un mistiskajā telpā, kā īsti šis process noris.

Promocijas darba – disertācijas – rakstīšanu var iedalīt vairākos etapos²:

1. Sagatavošanās etaps – kas attiecīgi ietver
 - a. Temata izvēle, vadītāja izvēle, temata saskaņošana ar pētījuma veikšanas iespējām, vietu u.tml. apstākļiem;
 - b. Darba plāna izstrāde (parasti augstākās izglītības iestādēs ir konkrētas prasības sagatavot darba plānu katram studiju gadam vai pat semestrim).
2. Pētījuma veikšana un publikāciju un disertācijas rakstīšana.
3. Disertācijas pabeigšana.

4. Disertācijas nodošana aizstāvēšanai doktora grāda iegūšanai – kas attiecīgi ietver
 - a. Disertācijas caurskatīšanu un recenzēšanu struktūrvienības ietvaros (piemēram, disertācija tiek caurskatīta katedras ietvaros, 2 vai vairāki no katedras ar doktora grādu vai nozīmīgu pieredzi disertācijas izstrādāšanas jomā recenzē un dod savu vērtējumu par darbu);
 - b. Disertācijas iesniegšana atbilstošajā promocijas padomē (piemēram, izstrādātā disertācija RTU IEVF vadībzinātnes nozarē tiek iesniegta RTU Promocijas padomē P-09), kurā tā tiek izvērtēta, parasti disertāciju recenzē vismaz viens no promocijas padomes locekļiem un sniedz vērtējumu;
 - c. Disertācijas atbilstības promocijas darbam noteiktajām prasībām pārbaude LZP Valsts zinātniskās kvalifikācijas komisijā³;
 - d. Promocijas darba 3 recenzentu nozīmēšana un recenzēšana;
 - e. Aizstāvēšanās process promocijas padomes sēdē un lēmuma pieņemšana par doktora grāda piešķiršanu.

Disertācija atspoguļo pabeigta zinātniska pētījuma rezultātus, līdz ar to, lai reāli rakstītu nodaļu satura izklāstu saskaņā ar izstrādāto darba plānu un sākotnējo darba struktūru, nepieciešams jau paša doktoranta veikts pētījums. Tādējādi vienlaikus ar publikāciju rakstīšanu tiek veikta promocijas darba pakāpeniska rakstīšana, var teikt aizpildot darba struktūru nodaļu pēc nodaļas. Mana pieredze ir tāda, ka pirmo zinātnisko publikāciju rakstīju pirmā studiju gada otrā pusē un līdz ar to pakāpeniski tika pilnveidota un koriģēta disertācijas struktūra. Līdzīgi bija ar nākošo publikāciju rakstīšanu, kas tika veikta sasaistē ar promocijas darba pētījumu procesu. Lielākais vai pamata disertācijas rakstīšanas posms manā gadījumā bija studiju trešais gads, paņemtā akadēmiskā atvaļinājuma laikā. Līdz ar to, ja studijas uzsāku 2004.gada septembrī, 2005.gada sākumā un vasarā rakstīju pirmās publikācijas un nedaudz no disertācijas pamatteksta, tad aktīvākā rakstīšana attiecīgi bija 2007.gads un 2008.gada sākumā disertācija tika nodota aizstāvēšanas procesam. Tā kā vasara un atvaļinājumu laiks pa vidu, tad aizstāvēšana attiecīgi bija 2008.gada oktobrī.

Mana gadījumā personīgi kā sev piemērotāko uzskatīju disertācijas struktūras izveidošanu, nodaļu un apakšnodaļu nosaukumu izstrādi un tad secīgu pakāpenisku šo nodaļu un apakšnodaļu aizpildīšanu. Protams, tā kā pētījums vēl turpinās, ir nepieciešams atjaunot datus un ietvert jaunāko informāciju, taču pamata struktūra jeb pamatteksts tika rakstīts nodaļu pēc nodaļas.

Izvēlējos sev kā atbilstošāko pieeju, ka rakstīju katru nodaļu savā failā. Tas deva iespēju vieglāk un uzskatāmāk strādāt vienlaikus un atjaunot failus. Pieļauju, ka citiem var šķist noderīgāk un parocīgāk kaut kā citādāk.

Bibliogrāfisko sarakstu gan veidoju jau no paša sākuma vienu visām nodaļām, lai samazinātu iespēju, ka viens avots parādās vairākkārt.

Īsumā šāda ir mana pieredze.

Atgādinu, ka katrs no mums ir ar savu domāšanas, prasmju, pieredzes, gaumes specifiku, līdz ar to arī man bija ieteikumi, kas nederēja un traucēja, lai gan tie tiek atzīti par vispārzināmiem un rekomendējamiem. Galvenais, lai process ir patīkams un vēlme uzrakstīto arī pašam pārlasīt. Tāpēc savas vispiemērotākās pieejas atrašana ir salīdzinoši svarīgs elements.

Piezīmes:

¹ Minētie ministru kabineta noteikumi pieejami: <http://www.likumi.lv>

² Tiek pieņemts šeit un turpmāk, ka iegūta atbilstoša izglītība un pietiekošs sekmju, spēju, prasmju līmenis, lai iestātos doktorantūrā.

³ To nosaka Zinātniskās darbības likums, pieejams: <http://www.likumi.lv>